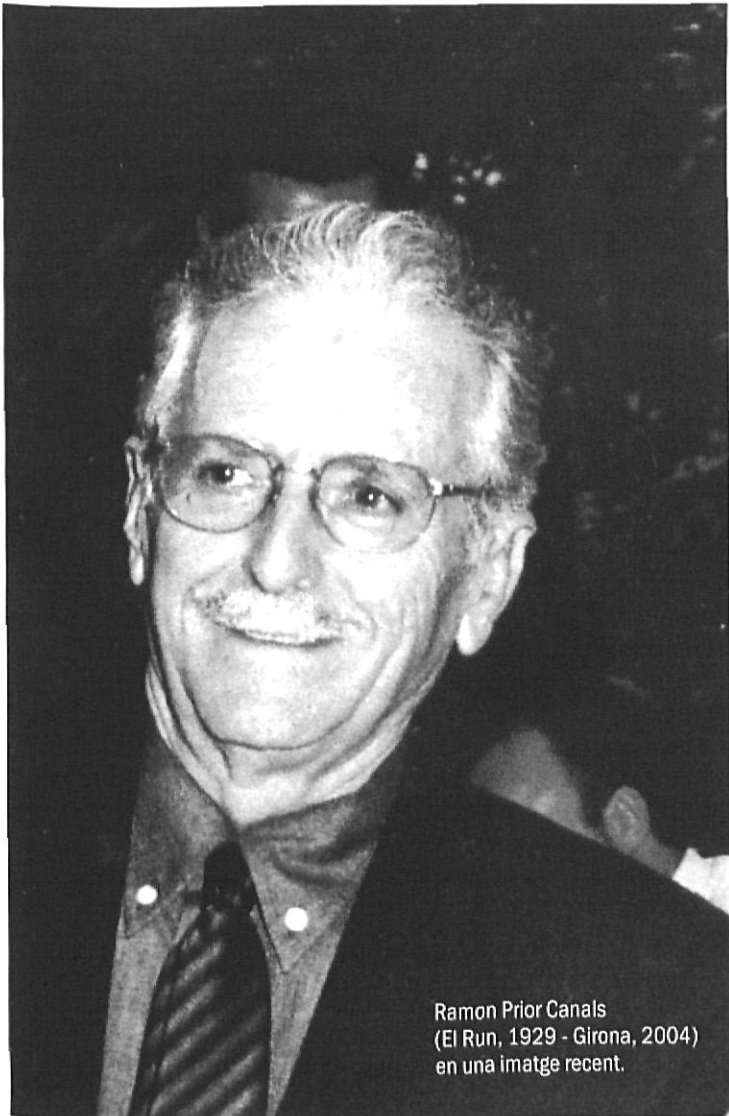

Arts

Ramon Prior, el dibuixant de Girona

Joan Carles Codolà

Ramon Prior Canals
(El Run, 1929 - Girona, 2004)
en una imatge recent.

Fa divuit anys, en una entrevista al *Diari de Girona*(1) Ramon Prior presentava el seu llibre *Girona endins. Golfes i terrats, patis i teulats*, la seva primera incursió en el món de l'edició de llibres -després en van venir dotze més-, que tenia com a finalitat primordial mostrar al públic en general els dibuixos d'un artista ben conegut a Girona. En aquest article Prior deia: «Crec, honestament, que és un llibre que Girona es mereixia. L'he fet amb molta il·lusió». El seu llapis i la seva ploma havien dibuixat multitud de racons, esglésies, cases, paisatges i teulats -molts de teulats- de la nostra ciutat i de les comarques gironines i de l'Alt Aragó. El seu cor, dividit entre l'estimació pel seu país de naixement, El Run, un raconet a la vall de Benasc, i la seva pàtria d'adopció, Girona i Cassà de la Selva -que el va acollir quan només tenia quatre anys, el 1932-, expressava la seva estimació per la terra amb autèntiques obres d'art que han deixat com a llegat un dels fons més importants i extensos en obra gràfica de casa nostra.

La llibreta d'en Ramon

No és estrany que un dels seus treballs més celebrats hagués estat una gran visió de Girona des del cel, dels teulats de la ciutat, ja que a Ramon Prior, de ben jove, sempre li havia agradat mirar les costes des d'una perspectiva més alta. «Sempre era el que s'enfilava més, i fins i tot quan pujàvem a una muntanya ell buscava un arbre, si n'hi havia, o el lloc més alt de la creu del cim per enfilars-hi per sobre de la resta de companys. No ho feia per res, simplement penso que per tenir una millor panoràmica, observar-ho des d'un altre punt de vista», diu Martí Salvador. I és que en Ramon Prior era un gran observador i per a ell la seva obsessió era plasmar en un dibuix allò que veia quan feia aquests viatges i excursions arreu del país, que

les seves redaccions, ja que en sabia molt, d'escriure». En Martí Salvador ens porta una petita joia inèdita: una llibreta de dibuix que conservava de fa seixanta anys, quan amb en Ramon Prior feien excursions pels voltants de Cassà o altres pobles gironins amb els mitjans de

era una de les seves dèries. Martí Salvador, un dels seus companys de sortides recorda aquell vailet que estudiava al col·legi La Salle de Cassà de la Selva, el poble on va anar a parar de menut per qüestions del destí, ja que el seu pare, empleat de la companyia elèctrica, va ser destinat a Cassà procedent de l'Alt Aragó. A l'estudi ja es veia que dibuixava bé, però destacava sobretot per la seva habilitat com a narrador, «i havia tingut premis per

comunicació tan precaris d'aquells anys: el trenet per anar fins a Girona, els autobusos que trigaven un dia per anar al Pirineu de Lleida... En aquesta llibreta d'en Ramon Prior s'hi mostren els grans dots de dibuix d'un noi de 14 anys que s'admirava davant el paisatge del nostre país i especialment per les empremtes que hi deixava l'home amb les seves edificacions. Capelles, esglésies, ermites... segurament és l'home que més esglésies de Catalunya ha dibuixat. La seva ploma àgil i ràpida sabia reflectir —amb una senzillesa i una perfecció insòlites en un noi de 14 anys— allò que se li oferia als ulls: la capella dels Àngels, un campament amb tendes de campanya al Congost, un partit de futbol a Riudellots, l'església i la plaça de Romanyà de la Selva o el cementiri i la capella de Santa Pellaia. Aquests dibuixos d'un adolescent que començava a exercitar-se en la ploma ja revelaven què seria el més admirat en l'artista: la seva rapidesa a copsar l'essencial de cada element i la seva habilitat per traspasar-ho al paper.

Amb la meticulositat d'un orfebre, Prior va dibuixar un a un tots els edificis de la seva ciutat d'adopció

Cassà de la Selva: l'inici

Fa unes setmanes el cor de Ramon Prior, de 75 anys, va dir prou quan encara estava embarcat en un munt de projectes. Acabava de treure al mercat un nou llibre i tenia el seu petit estudi en un pis del carrer de la Creu ple de dibuixos i idees que no s'han pogut portar a la realitat.

Ramon Prior va començar a dibuixar de molt jove. Els carrers de Cassà van ser la seva primera font d'inspiració i a les classes del col·legi La Salle, on destacava per la seva facilitat i bones notes en redacció, el castigaren més d'un cop per dibuixar en els trossos en blanc dels llibres.

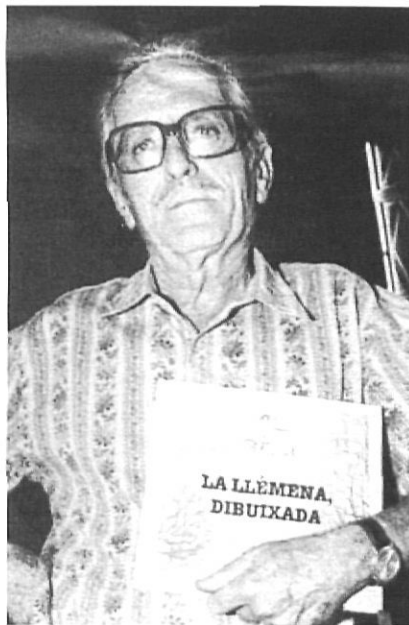
Després, d'adolescent, quan admirava els còmics de *Flash Gordon* o *El Príncipe Valiente*, va començar a portar sempre un quadern on anava

dibuixant allò que li inspirava el paisatge que veia i amb uns dots personals innats va començar a treballar en una vasta obra que, tot i que no ha gaudit del reconeixement institucional que es mereixeria, va ser molt estimada per la gent del carrer, que sempre va considerar Ramon Prior com un artista seu, del poble.

Dotze llibres de Girona i l'Alt Aragó

Tenia una gran fal·lera per les excursions, per la muntanya —es coneixia tot el Pirineu— i sobretot pel seu paisatge d'origen, el de l'Alt Aragó, i gràcies al nombrós grup de parents que encara vivien en aquella zona, hi va fer nombrosos viatges i excursions. Molts d'aquests viatges es reflecteixen en les seves obres, en els seus llibres, que en molts casos estan dedicats a reflectir la realitat de les pedres d'aquests pobles i capelles. Tot i això ell es considerava un foraster en aquestes zones i manifestava, en una entrevista a *El Cruzado Aragonés*(2) que «a vegades cal ser foraster per captar la màgia de tots els racons». Els seus volums sobre *El Alto Ésera*, *El País de Isábena*, *Bardaixin*, *El lejano... Este*, *La Fueva*, *El Sobrarbe*, o *El somontano de Barbastro* (dos volums) són petits viatges meticulosos en els quals ens permet entrellucar la realitat d'un país deprimat del que, això sí, Prior en destacava «les ganes de parlar de la gent: és una gent admirable perquè suporta la soledat i manté el seu treball en el seu lloc. Encara sort que en algunes comarques queda gent per parlar-hi. N'hi ha d'altres en les quals ja no és possible de fer-ho». La seva vídua comenta que «era un home mort si no podia anar a l'Aragó. Era el paisatge que més el captivava».

Dèiem que Ramon no va aconseguir el reconeixement institucional

Ramon Prior dibuixà la vall de Llémena.

que es mereixia i per això bona part dels seus llibres i treballs els va publicar gràcies a la seva voluntat fèrria de donar a conèixer allò que feia. Una de les seves obres més monumentals, *Vista de Girona des del cel*, la va fer en dues fases. Primer, juntament amb Joan Baró, en una edició del 1969 que mostrava com era Girona vista des del cel.

Trenta-quatre anys després, el 2000, hi va tornar amb una nova feina que mostrava la ciutat del segle XXI. Contemplant els dos treballs es pot veure també el procés de transformació de la ciutat des d'una òptica molt més íntima que la que poden mostrar els plànols o els plans urbanístics.

Es veu amb els ulls inquietos d'un artista que amb la meticulositat d'un orfebre va dibuixant tots i cada un dels edificis d'una ciutat que a ell li agradava mirar des d'enlaire. I també feia coses per al seu primer poble gironí, Cassà de la Selva, com ara

El carreró de Sant Llorenç.

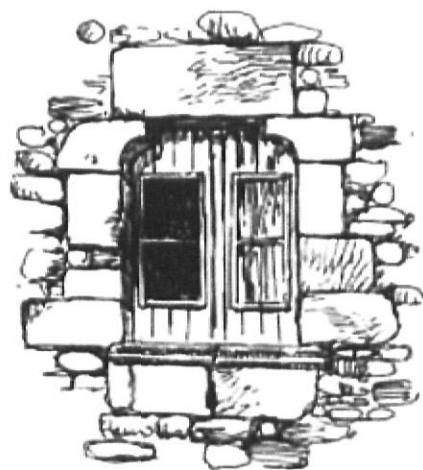

El negoci de la màquina de rentar

Jaume Roser, promotor del Parc Art de Cassà, fou un dels amics de Ramon Prior, tant en la seva infantesa a Cassà com posteriorment, ja en l'època adulta, per les tasques de promoció d'artistes que duia a terme l'empresari metal·lúrgic i mecenes cassanenc. Roser recorda que en el seu inici va ser «soci» de Ramon Prior en una empresa ben curiosa: el lloguer de màquines de rentar. Abans de muntar la seva empresa de construccions metàl·liques, quan encara era un vailet, Jaume Roser, un home que sempre ha tingut bon ull per als negocis, es va empescar un sistema de fer diners ben curiós: llogar màquines de rentar per les cases. «Les portava als domicilis amb un carretó i cobrava a tant l'hora». El problema és que havia de comprar la rentadora i en aquell temps Roser no tenia diners; per això li va demanar al seu amic Ramon Prior, quatre anys més gran que ell, que l'ajudés a finançar la seva empresa. S'hi va avenir i així van comprar una màquina de rentar Otsein que va costar més de tres mil pessetes d'aquella època, «el salari d'uns quants mesos d'un treballador

normal», i l'anava portant a les cases. «En Ramon anava pagant al banc les lletres de la rentadora i jo li anava pagant amb els diners que feia del lloguer. I en Prior ho va fer sense dir res a la seva mare, que s'hagués posat com una fera si se n'hagués assabentat». El millor de tot, recorda Roser, «és que una de les persones que em llogava la màquina era la mare d'en Ramon. Si arriba a saber que la rentadora la pagava el seu fill...». Uns anys més tard Jaume Roser ja s'havia introduït en el món de la construcció metàl·lica i també s'iniciava en l'escultura, la seva fal·lera artística, i va establir una nova connexió amb Ramon Prior per a un projecte ben curiós: «Ell em va dissenyar uns models d'avions que jo vaig fer en metall copiant segons el seu dibuix». En els darrers anys havien anat mantenint l'amistat: «Em mostrava alguns dels treballs que anava fent, com el seu gran plànol de Girona en dibuix, que vaig veure a casa seva en forma de multitud de peces que anava enganxant, com en un gran puzzle. Hi estava molt il·lusionat i fins i tot em vaig oferir per ajudar a editar-lo».

alguns calendaris, o el que va fer per commemorar el centenari del carrilet, o aquell recull de masies de Sant Gregori...

La tècnica de treball

La seva tècnica de treball era molt senzilla. Primer visitava el lloc i en prenia els apunts necessaris. En feia fotografies i després, en la tranquil·litat del seu estudi, completava l'obra amb aquella sensibilitat i aparent senzillesa que sabia donar als seus dibuixos.

Quan es tractava de fer els teulats de Girona el treball es complicava una mica. Calia llogar una avioneta i fer la feina des de l'aire. Després era qüestió de repassar-ho, de tornar-hi, d'anar a visitar-ho a peu, de voltar per terrats i edificis alts, per acabar de completar aquell treball inicial. «Ver-gelita, hem d'anar a Banyoles, que haig d'acabar de completar els dibuixos d'aquella capella o aquella esglé-

sia»... i així va fer els llibres de la comarca del Pla de l'Estany, de la vall del Llémena i el mapa amb els monuments romànics de l'Alta Garrotxa i totes les ermites de l'Alt Empordà... un treball de formigueta que Prior anava fent compaginant amb la seva tasca de delineant adscrit a la secció de monuments de la Diputació de Girona i amb les seves col·laboracions amb arquitectes diversos, com Joan Maria de Ribot i de Batlle. La seva especialitat era dibuixar les perspectives dels edificis, cosa que molts professionals no aconseguien de fer amb la precisió i habilitat de Prior.

Però, a més, Ramon era també un bon pintor tant de l'oli com de l'aquarel·la, i destacava en els retrats, una tècnica que va prodigar en els

«La pintura a l'oli és com una orquestra, però la línia del dibuix és com un violí solista: s'ha de dir tot en un sol esbós»

anys en què feia «la temporada d'estiu» als pobles de la costa. A l'estiu, quan queia la tarda, agafava les eines i anava a Sant Feliu, l'Estartit o a l'Escala i allà s'asseia a dibuixar retrats dels vianants que es volien endur un record de les vacances. Amb una gran facilitat anava captant l'essència de tot tipus de persones que es meravellaven de la seva habilitat amb el carbonet o el guix. A vegades la persona dibuixada no s'hi acabava «de veure» i ell reconeixia: «És lògic que això sigui així. Vós us veieu d'una manera; però en aquest retrat jo us he dibuixat com us veig jo».

Potser un dels records més curiosos que quedarà de la seva obra és que va tenir l'honor d'il·lustrar l'únic llibre de Josep Pla que es va publicar amb imatges. Es tracta d'una edició especial del llibre *Girona, un llibre de records*, que l'editorial Destino va publicar coincidint amb l'inici de l'edició de les obres completes de Pla. Prior va fer una exposició d'aquests dibuixos a la Fontana d'Or i el mateix Josep Pla la va visitar i va comentar amb l'autor l'encert de les obres que veia. La família encara conserva el volum que Josep Pla li va dedicar, el 1977.

El dibuix a la ploma

Prior manifestava fa més de deu anys en una entrevista al *Diari de Girona* que tot i treballar amb altres tècniques ell preferia sempre el dibuix a la ploma: «Jo he cregut des de fa molt temps que el dibuix, que la línia, és com un violí solista: s'ha de dir tot en un sol esbós. La pintura a l'oli, per exemple, ja no és un sol instrument. És com una orquestra». (3) De Ramon Prior també podem dir que era com un artista orquestra i de ben segur que molts gironins guarden a casa seva alguna obra seva... potser fins i tot sense saber-ho, ja que les seves activitats com a il·lustrador eren molt variades. En una etapa de la seva vida va col·laborar estretament amb l'impressor Dalmau

Carles, per al qual dibuixava des de caixes de joguines fins a puzzles o joguines. També feia postals, com les que va imprimir per recordar els racons dalinians -Púbol, Cadaqués-, o alguns de Girona, o les de l'Alta Ribagorça, o unes de Trujillo, a Càceres, o les de Roda de Isábena... Molts alumnes de les escoles de Girona potser recordaran un gran mural fet per Prior en el qual es mostrava el relleu les peculiaritats de la costa. Era un treball ben peculiar que incloïa tots els elements de la geografia física de la costa, una costa ben mediterrània, amb alguna intrusió exòtica, com un iceberg o un volcà. La seva finalitat era ben didàctica i curiosament Ramon Prior mai no va estar interessat a donar classes. I ho podria haver fet, ja que molta gent li demanava que els ensenyés a dibuixar; però ell no en sabia, d'ensenyar: «No sabia com posar-m'hi», comentava. A ell tampoc no n'hi van ensenyar. Es va fer ell mateix com a artista. Ara el trobarem a faltar. Afortunadament, els seus dibuixos ens el recordaran durant molts anys.

Joan Carles Codolà és periodista.

Notes

- (1) J. Víctor Gay, *Diari de Girona*, 14 de desembre de 1986.
- (2) *El Cruzado de Anagnón*, 23 d'octubre de 2003.
- (3) Fèlix Bouso Mares, *Diari de Girona*, 10 de juliol de 1993.

